

Významné historické stavby, inštitúcie, organizácie a prevádzky v Nižnej Šebastovej Z histórie Rímsko-katolíckej ľudovej školy v Nižnom Šebeši

Rekonštruovanú časť budovy, terajšie sídlo miestneho farského úradu, v historickom jadre Nižnej Šebastovej akiste poznajú všetci miestni obyvatelia. No nie všetci (najmä spomedzi miestnych novousadlíkov) však vedia, že v priestoroch tejto budovy, ktorá mala kedysi pôdorys písmena L, sídlili v minulosti významné miestne výchovno-vzdelávacie inštitúcie (základná škola a neskôr istý čas aj materská škola).

Starší Šebastovčania si zaiste ešte spomenú na svoje časy detstva spojené s návštevou niektorej z uvedených inštitúcií alebo možno aj oboch. Spomienky na bezstarostné roky detstva na dedine plné úsmevných, zavše i smutných dobrodružstiev sa nám natrvalo zapísali do pamäti. Rovnako tak aj spomienky na našich prvých učiteľov, ktorí nás naučili nielen abecedu, čítať, písať či počítať, ale aj disciplinovane či slušne sa správať. Žiacke začiatky mnohých z nás boli späté práve s touto, pre nás pamätnou inštitúciou, lebo v nej sme robili prvé kroky na dlhej, takmer nikdy nekončiacej ceste vzdelávania.

O históriu vzdelávacej inštitúcie, ktorú sme povinne navštevovali, sme sa v tom čase a, pravdupovediac, akiste ani neskôr, veľmi nezaujímal. Žili sme pre súčasnosť, minulosť stála bokom a trpezlivo čakala na čas dospelosti, keď sa jej azda dostane zaslúženej pozornosti. Dnes si už mnohí uvedomujeme, že poznanie vlastnej minulosti je potrebné na úspešné formovanie našej súčasnosti. Preto pokladáme za dôležité predstaviť aspoň v náčrte najvýznamnejšie historické udalosti, ktorými v priebehu svojej existencie prešla významná miestna vzdelávacia inštitúcia kladúca základy pre postupný rozvoj osobnostného a vedomostného potenciálu školopovinných detí. Základy, na ktoré mohli nadviazať ďalšie vzdelávacie inštitúcie na vyššom stupni vzdelávania.

V súvislosti so skúmaním existencie inštitúcie a jej premien v priebehu času sa však dozvedáme nielen o samotnej stavbe a jej postupných stavebných úpravách, o osobách či osobnostiach, ktoré sa priamo podieľali na plnení jej primárneho zamerania – vyučovania, ale aj o nemenej dôležitých postojoch a činoch hodnostárov svetskej a cirkevnej vrchnosti a ľudí z miestnej komunity zabezpečujúcich vhodné priestorové podmienky na vyučovanie žiakov a životné potreby učiteľov.

Ako pramenný zdroj poznania premien, ktorými inštitúcia prešla v tu sledovanom období (od druhej polovice dvadsiatych rokov 20. storočia do roku 1948, s istými presahmi pred a za uvedené obdobie), sme využili zachované zápisnice a dokumenty viažuce sa k jej existencii uložené v archíve Biskupského úradu v Košiciach (za ich fotokópie vďačíme miestnemu pánovi farárovi Stanislavovi Radvanskému).

*Budova terajšieho Farského úradu v Nižnej Šebastovej
s kostolom v pozadí, kde kedysi sídlila šebastovská
ľudová škola. Foto: Marián Bilý*

Budova školy vo vtedajšom Nižnom Šebeši (oficiálny názov obce používaný až do roku 1948) bola podľa dostupných údajov postavená v roku 1866 a renovovaná či rekonštruovaná v roku 1910. Išlo teda o obdobie, v ktorom bolo územie Slovenska súčasťou Rakúsko – Uhorskej monarchie. Vyučovacím jazykom vo všetkých školách, a teda aj v ľudovej škole v Nižnom Šebeši, bola žiakom nezrozumiteľná maďarčina. Optimistickejšiu budúcnosť pre Slovákov a ich vzdelávanie v rodnom jazyku – slovenčine – priniesol rozpad Rakúsko - Uhorska po prvej

svetovej vojne a vznik spoločného štátu Čechov a Slovákov, t.j. Československa v roku 1918.

Šebastovská škola bola súčasťou siete cirkevných ľudových škôl podriadených cirkevnej vrchnosti zastúpenej biskupom na Biskupskom úrade v Košiciach. Mala názov **Rímsko-katolícka ľudová škola v Nižnom Šebeši**. Keďže išlo o cirkevnú školu, každé rozhodnutie miestneho školského orgánu (zvolených členov školskej stolice) musela potvrdiť nadriadená cirkevná inštitúcia, t. j. **Biskupský úrad v Košiciach**, reprezentovaná vtedajším biskupom a zároveň apoštolským administrátorom, ktorý rozhodnutia oficiálne odobroval a potvrdzoval. Požadované zmeny miestnej školskej stolice sa mohli začať realizovať iba po jeho súhlasnom vyjadrení.

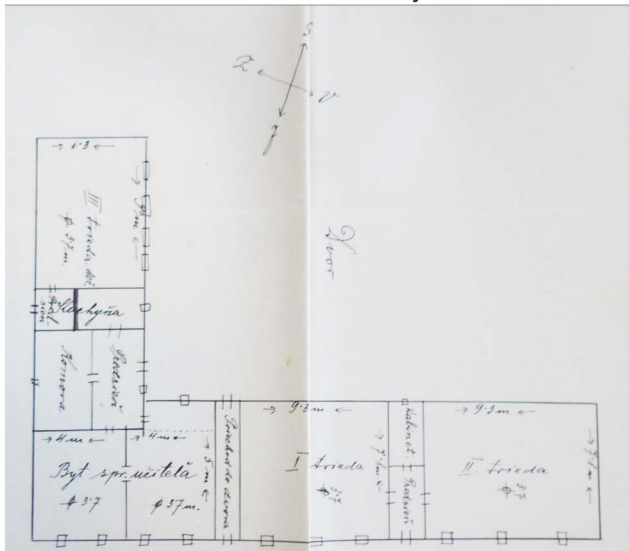
Miestni členovia školskej stolice (v dnešnom chápaní školskej rady) boli volení spomedzi obyvateľov Nižnej Šebastovej. Stolici predsedal aktuálny miestny cirkevný zástupca nadriadenej inštitúcie, teda farár či páter šebastovskej farnosti. Konkrétne správy o aktivitách členov školskej stolice a o problémoch, ktoré riešili na pravidelne konaných zasadnutiach, poskytujú zachované zápisnice; ich hodnovernosť overovali okrem predsedu a zapisovateľa aj dvaja aktuálne vybraní členovia stolice. Funkcia zapisovateľa pripadla človeku najpovolanejšiemu, ovládajúcemu prácu s jazykom, teda učiteľovi. V sledovanom skúmanom období ju dôsledne vykonával učiteľ, organista a neskôr aj správca (riaditeľ) šebastovskej vzdelávacej inštitúcie Július Varga.

Jedným z viacerých a nesporne významných rozhodnutí, na ktorom sa podieľali členovia šebastovskej školskej stolice, bola voľba nového miestneho učiteľa – kantora (organistu), ako o tom svedčí Zápisnica zo 7. augusta 1927. Na konkurze na post učiteľa – kantora sa zúčastnilo sedem uchádzačov z rôznych kútov Slovenska, „*ktorí sa podrobili skúške na organe a dľa mienky školskej stolice vyvoľuje sa za kantora – učiteľa, a to jednohlasne, pán Július Varga. Voľba musí byť potvrdená biskupským úradom, potom bude vyhlásená v obci obvyklým spôsobom.*“

Váženými členmi školskej stolice zvolenými do vrcholného miestneho orgánu školy na dobu určitú (na periodicky konanom valnom zhromaždení obyvateľov obce), ktorí stáli pri výbere nového učiteľa miestnej školy a zároveň kantora (organistu) v miestnom rímsko-katolíckom chráme, boli dvanásť Šebastovčanov: Ján Slobodník, Jozef Boľanovský, Alexander Štofko, Ján Marcinčin, Michal Smolka, Juraj Lipka, Michal Petruš, Ján Dzesatník, Jozef Blichár, Jozef Slobodník, Jozef Foltín a Štefan Dzesatník. Aktuálny predsedom školskej stolice bol vtedajší šebastovský farár, páter Kallist Biloveszký. Biskupský úrad v Košiciach, ktorý sa k voľbe vyjadroval a potvrdil ju, v tom čase viedol biskup a apoštolský administrátor Jozef Čársky.

Zostava dvanástich členov školskej stolice sa v priebehu času menila; niektorí členovia boli opätovne zvolení, iní boli na ďalšom valnom zhromaždení nahradení novými zástupcami spomedzi miestnych obyvateľov, ako o tom svedčí **Zápisnica** napísaná dňa 16. októbra 1927 na valnom zhromaždení rímsko-katolíckych nižňošebešských veriach. Rokovanie zhromaždenia viedol aktuálny predseda školskej stolice páter Kallist Biloveszký, ktorý po privítaní všetkých prítomných (vrátane prítomných učiteľov Júliusa Vargu a Margity Andreanskej) upriamil ich pozornosť na konkrétny paragraf z **Pravidiel zriaďovania školských stolíc**, v ktorom sa konštatuje, že „*vypršaním lehoty starej školskej stolice, jej právoplatnosť prestáva, následkom čoho zvolenie novej školskej stolice je aktuálne.*“ Predseda stolice ďalej uviedol, že termín voľby bol vyhlásený podľa zákona a zároveň vyzval zhromaždenie, aby „*poverilo dvoch prítomných uhodnovernením*“ pripravovanej zápisnice o voľbe novej školskej stolice. Zvolenými overovateľmi zápisnice boli Jozef Boľanovský a Juraj Baran.

Po apelovaní predsedu na zhromaždenie, aby za členov školskej stolice „*volili ľudí agilných (horlivo činných, pozn. MB), ktorým záleží na prosperite školy, a ktorí svojím pričinením sa budú môcť povzniesť a uskutočniť záujmy katolíckej školy*“ a po dohodnutí konkrétneho spôsobu hlasovania „*výkrikom*“ (návrhom z pléna, pozn. MB) sa pristúpilo k voľbe dvanástich členov školskej stolice.

Pôdorys Rímsko katolíckej ľudovej školy v Nižnom Šebeši v podobe písma L. Archív Biskupského úradu v Košiciach.

Spomedzi navrhnutých kandidátov boli za riadnych členov novej školskej stolice jednohlasne zvolení Jozef Boľanovský, Jozef Foltín st., Juraj Baran, Juraj Lipka, Jozef Marcinčin, Ján Boľanovský, Andrej Čirč, Andrej Andrejkovič, Viktor Lenárt, Michal Smolka, Jozef Kucharik, Michal Boľanovský ml. Za náhradných členov boli zvolení Andrej Vrábel a Jozef Slobodník ml. **Zo zvolených členov bol za kurátora väčšinou hlasov zvolený Juraj Lipka.**

Staronovými členmi novej školskej stolice, ako to možno vyčítať z porovnania zloženia oboch stolíc, boli iba Jozef Boľanovský, Juraj Lipka a Michal Smolka, ostatní patrili medzi novozvolených. Nové zloženie členov šebastovskej školskej stolice bolo odobrené a potvrdené vtedajším biskupom a apoštolským administrátorom Jozefom Čárskym 8. novembra 1927.

Zásadné úlohy, ktoré musela šebastovská školská stolica riešiť bezprostredne po jej ujatí sa funkcie, boli nastolené

„po úradnej návšteve dvojtriednej Rímsko-katolíckej ľudovej školy v Nižnom Šebeši za prítomnosti školského inšpektora Pavla Galla.“ Písomný dôkaz o tom prináša zachovaná zápisnica napísaná Júliusom Vargom 26. októbra 1927 za prítomnosti školského inšpektora Pavla Galla, predsedu školskej stolice pátra Kallista Biloveszkého a členov učiteľského zboru Júliusa Vargu a Margity Andreanskej.

Po úradnej návšteve či presnejšie kontrole aktuálneho stavu školy vytýčil školský inšpektor Gallo konkrétne úlohy na nasledujúce obdobie. Z konštatovaní inšpektora vyplýva, že umiestnenie školy *„vyhovuje, len bude treba v najkratšom čase školu rozšíriť, lebo by bolo veľkým premeškaním, keby škola zaostala za kelemešskou, ležiacou bezprostredne a stojacou tiež pred rozšírením.“*

Inšpektor Gallo upozornil aj na ďalšie nedostatky v priestoroch školy a jej bezprostrednom okolí, ktoré bude potrebné čo najskôr odstrániť. Uviedol najmä nekvalitu učiteľského bytu a s tým súvisiacu akútnu potrebu skvalitnenia učiteľského bývania. Neušiel mu neporiadok v učiteľskom kabinete a potreba jeho doplnenia vhodnými pomôckami a zariadením, aby mohol slúžiť najmä učiteľom a rovnako aj žiakom. Za rovnako dôležité pokladal aj zásahy v oboch predstavených školských učebniach, apelujúc na nového učiteľa a správcu školy Júliusa Vargu, aby dozrel na napustenie dlážky olejom v oboch učebniach kvôli odstráneniu pre zdravie žiakov škodlivej prašnosti. Nevyhnutné skultúrnenie si podľa inšpektora žiadalo aj vonkajšie prostredie pred školou a jeho nenáročná premena na malý park, aby nebolo, ako poznamenal, *„snemovňou dedinských husí.“* Škola disponovala relatívne skromnou učiteľskou a žiackou knižnicou (učiteľská obsahovala 11 a žiacka 25 zväzkov kníh). V súvislosti s ňou inšpektor Gallo zdôraznil potrebu častejších výpožičiek kníh a doplnenie knižnice o ich nové prírastky pre učiteľov a žiakov.

Okrem materiálneho zabezpečenia hodnotil inšpektor aj počet a zloženie žiactva (podľa pohlavia a náboženského vyznania) navštevujúceho školu a neobišiel ani hodnotenie kvality výchovno-vyučovacieho procesu, predpísanej školskej dokumentácie a celkového prospechu žiakov. Z celkového počtu 97 zapísaných žiakov navštevovalo dvojtriednu šebastovskú ľudovú školu 46 chlapcov (29 v prvej triede a 17 v druhej triede) a 51 dievčat (31 v prvej triede a 20 v druhej triede). Absolútna (temer stopercentná) väčšina žiactva sa hlásila k rímsko-katolíckemu vierovyznaniu. Iba jeden žiak v prvej triede bol grécko-katolíckeho náboženstva. Celkový prospech žiakov bol hodnotený ako veľmi dobrý.

Z hľadiska hodnotenia vyučovacieho procesu inšpektor vyzdvihol názorné vyučovanie prírodopisu a dôraz vyučujúceho na tvorivosť a samostatnosť pri vyučovaní slohu. Pozitívne vyznieva zápisnične zadokumentované hodnotenie nového správcu školy (Júliusa Vargu) inšpektorom, no prekvapujúca bola jeho poznámka o odporúčanom zlúčení šebastovskej a kelemešskej školy: *„Ináč, vidím, že novovyvolený správca donáša do školy nový život a verím, že pri jeho povahe a príjemnom vystúpení v škole bude vedieť tak po stránke obsahovej a národnovýchovnej docieľiť pozitívnejšie výsledky, ale aj vyzískať mimoškolskou prácou stavu primeranú dôveru a vážnosť u ľudu, čo do teraz kulhalo. Sám sa budem tešiť, že pri budúcej návšteve nájdem úplný výsledok tak v prehlbenosti obsahovej práce ako aj všade poriadok, presnosť, čistotu a zovňajšiu sriadenosť tak školy, ako aj okolia, čo všetko bude pôsobiť výchovne tak u žiakov, ako aj obyvateľstva. S radosťou konštatujem tiež, že udržiavateľ v jari pristúpi k adaptácii bytu, pri čom treba pamätať na rozšírenie, no tým väčší by sa tešil, keby sa našiel spôsob slúčením škôl s kelemešskou a tak vybudoval jednu veľkú päťtriedku. Jestli sa to teraz premešká a neprevedie pokolenie nám to musí zazlievať.“*

„Prorocké“ slová inšpektora Galla sa síce hneď nenaplnili, šebastovská škola dlhodobo (aj po jej zásadnej organizačnej zmene, keď sa stala štátnou) pokračovala v poskytovaní školských služieb pre žiakov prvého stupňa základnej školy (prvý až piaty ročník), ale nakoniec na ne predsa len došlo.

Aj „zásluhou“ krátkozrakosti, neprezieravosti a ľahostajnosti vtedajších miestnych poslancov sa šebastovská škola (jej prvý stupeň) začlenila do novovybudovaného komplexu Základnej deväťročnej školy v Ľuboticiach ležiaceho na šebastovsko-ľubotickom pomedzí. Výchovno – vzdelávacia inštitúcia mala názov ZDŠ Ľubotice, hoci jej časť (porovnateľná s ľubotickou) ležala na pôvodne šebastovských pozemkoch; tých sa však po zámene za iné (pôvodne ľubotické) kompetentní šebastovskí poslanci nerozumne vzdali a škola sa tak dostala do správy obce Ľubotice. Pri ustavičnom náraste jej počtu obyvateľov a teda aj školopovinných žiakov je zrejmé, že škola uprednostní zápis ľubotických žiakov na úkor šebastovských. Je tak iba otázkou času, kedy sa škola stane vzhľadom na svoje kapacitné možnosti pre šebastovských žiakov nedostupná. Jedinou možnosťou pre nich zostane neporovnateľne finančne nákladnejšia a časovo náročnejšia návšteva niektorej zo základných škôl v Prešove, evidentne vzdialených od ich miesta bydliska.

Ale to už predbiehame. Vráťme sa teda o takmer storočie späť – do roku 1927. Po októbrovej úradnej návšteve šebastovskej ľudovej školy inšpektorom sa kompetentný školský orgán reprezentovaný členmi školskej stolice pustil naplno do práce na zveľaďovaní miestnej výchovno-vzdelávacej inštitúcie. Vďaka pracovnému zápalu a organizačným schopnostiam členov školskej stolice sa im stanovené ciele darilo postupne naplňovať.

(pokračovanie v budúcom čísle)

Marián Bilý

Z pôvodnej budovy šebastovskej ľudovej (neskôr základnej) školy s pôdorysom v tvare L existuje v súčasnosti už len jej rekonštruovaná čelná časť. Foto: Marián Bilý

Hlasy a ohlasy

(Literárne hlasy Šebastovčanov a ohlasy o Šebastovej a Šebastovčanoch v literatúre a dobovej publicistike)

Dramatický životný príbeh a zrelá poézia Jozefa Bujnovského (1946)

Jožko Bujnovský (1946)

Foto: archív J. Bujnovského

Prvé stretnutie s poéziou Jožka Bujnovského bolo pre mňa príjemným prekvapením. Zoznámil som sa s ňou vďaka odporúčeniu Ing. Ľubomíra Blichára, môjho niekdajšieho konškoláka a terajšieho kolegu v Občianskom združení Naša Nižná Šebastová. Jožkova poézia príjemne pohladila dušu a zarezovala vo vedomí nás oboch.

Vskutku zrelé básnické prejavy Jožka Bujnovského si podľa mňa nezaslúžia zostať ležať a zapadať prachom v súkromnom archíve autora. Naopak, zaslúžia si dostať príležitosť „uzrieť svetlo sveta“ a osloviť nielen laickú, ale potenciálne aj odbornú verejnosť. Tá prvá ju bude vnímať a hodnotiť skôr pocitovo, zážitkovo. Tá druhá sa pri jej vnímaní a hodnotení bude opierať nielen o pocitovú či zážitkovú rovinu, ale aj o konkrétne odborné analýzy poézie, jej obsahovej a formálnej podoby, ktorými sa profesionálne posudzujú všetky prezentované básnické prejavy.

Písanému umeleckému slovu sa Jožko Bujnovský podľa jeho vyjadrenia začal serióznejšie a systematickejšie venovať až okolo päťdesiatky, teda v zrelom veku a zaznamenával si ho, ako spomína, s prestávkami celých pätnásť rokov. Je zrejmé, že tu nejde o nejaké študentské básnické juvenílie písané zaľúbeným „chalanom“ v rokoch ranej mladosti prezentujúce najčastejšie s ňou spojené témy lásky k žene či očarenia jej krásou, aj keď ani témy s ľúbostnými motívmi v jeho poézii nechýbajú.

V danom prípade ide o tematicky rozvetvenú poéziu zrelého človeka s bohatými životnými skúsenosťami, pevne vyhranenou životnou filozofiou a názorom na svet (na jeho každodennú pozemskú realitu i na tú večnú, „nadpozemskú realitu“ nazývanú nadrealitou či transcendentnom) prezentovanú básnicky (formálne) poučeným autorom. Poézia Jožka Bujnovského má tradičnejšiu podobu opierajúcu sa o rytmické plynutie, najčastejšie štvorveršovú strofu a viazaný verš zakončený rýmom (striedavým – *a b a b*, obkročným – *a b b a* či združeným – *a a b b*).

V pestrom tematickom diapazóne jeho poézie dominujú okrem témy lásky vo všetkých jej podobách (básne *Bulvár lásky*, *Róžkin bonbón*, *Láska na IP*, *Plotové hviezdy*, ...) aj témy o ľudskom bytí, údele či šťastí (básne *Kôrovec*, *Prišli sme, šťastie*). Nechýbajú v nej **príležitostné básne** podnietené zážitkami z pobytov pri mori (*Pustá galéria*, *Verná voda*, *S Marsom pri mori*) či **spomienkové básne** tematizujúce (a evokujúce) autorovo detstvo, napríklad nezabudnuteľné chvíle pri tradičných každoročných činnostiach gazdovskej rodiny na dedine (*Kapustový deň*), stratené regionálne reálie (báseň *Stratený priateľ detstva*) či spomienku na premenlivú (smiešno-smutnú) atmosféru jedného futbalového zápasu (báseň *Fanúšik*) a iné.

Poézia Jožka Bujnovského čerpá námety najmä z bohatej studnice autorovho určite nie všedného (naopak, neraz až dramatického) života od detstva po dospelosť, ktorý formoval jeho vôľu, charakter a životné postoje. Autor systémovo a funkčne využíva mnohé podnety (filozofické, psychologické, mravné) z mnohých prečítaných diel umeleckej literatúry, medzi ktorými dominovali výnimočné literárne diela ruských klasikov (najmä Dostojevskij, Tolstoj, Turgenev a iní) neraz pokladaných za skutočné učebnice filozofie či psychológie, z ktorých sa možno priučiť javom z týchto oblastí na konkrétnych príkladoch literárnych postáv (priam porovnateľne s odbornými publikáciami).

Poézia, rovnako ako umenie vôbec, nevzniká vo vzduchoprázdne, je ovplyvnená vonkajšími okolnosťami súvisiacimi so životom tvorcu. Ak teda aj v našom prípade evidujeme isté spojivá medzi autorovým životom a jeho básnickou tvorbou, zaiste nebude od veci priblížiť určujúce (osudové) momenty zo života Jozefa Bujnovského.

Prvým z nich bolo akiste už miesto (dom) v centre Nižnej Šebastovej, kde sa Jožko narodil 13. novembra 1946. Išlo podľa neho o architektonicky zaujímavú stavbu (s dvomi renesančnými klenbami na prízemí a jednou centrálnou valenou klenbou na poschodí) stojacu v bezprostrednom susedstve s centrom vtedajšieho duchovného života – františkánskym kláštorom s kostolom a vežou.

Jožkov dedko získal dom do vlastníctva kúpou v roku 1924 po návrate z Ameriky (USA). Peniaze nadobudnuté päťročnou tvrdou prácou „za veľkou mláku“ investoval do majetku, na ktorom mienil vybudovať rodinné gazdovstvo, čo sa mu vďaka usilovnosti všetkých členov rodiny aj podarilo. V dome rodiny Bujnovských, ktorú tvorili Jožkovi starí rodičia, rodičia a postupne ich päť detí (Jožko bol tretím v poradí), sídlila kedysi ešte v čase Rakúsko – Uhorska istú dobu aj nižňosebastovská vzdelávacia ustanovizeň pre deti – ľudová škola. Prostredie, v ktorom sa Jožko narodil a vyrastal akoby predurčilo jeho budúci záujem o vzdelanie najmä v oblasti architektúry, jej dejín, historických pamiatok či umenia vôbec.

Po absolvovaní prvého stupňa Základnej deväťročnej školy v Nižnej Šebastovej pokračoval v učení na jej druhom stupni v susedných Ľuboticiach. Stredoškolské štúdiá absolvoval na Strednej priemyselnej škole v Prešove v odbore Pozemné stavby; štvorročné štúdium zavŕšil maturitou v roku 1965.

Pri voľbe štúdia na vysokej škole zavážil najmä Jožkov záujem o dejiny a umeleckú literatúru. Rozhodol sa pre štúdium na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove. Po preňho prekvapujúco úspešných prijímacích skúškach (napriek tomu, že neabsolvoval gymnaziálne, resp. všeobecnovzdelávacie štúdiá) bol prijatý na vysokoškolské štúdium odborov dejiny – ruský jazyk. Začiatky štúdia, ako spomína, boli preňho ozajstnou drinou, lebo mu na rozdiel od jeho spolužiakov zo stredných všeobecnovzdelávacích škôl chýbali vedomosti z humanitných predmetov, ktorým sa na priemyslovkách

(vrátane stavebnej) venovala iba okrajová pozornosť. Neimponoval mu ani vtedajší spôsob výučby dejín, najmä tých novodobých z 20. storočia, predovšetkým preto, lebo ich vyučujúci zavše prezentovali na prednáškach metódou čítania zo skrípt.

Ďalšou určujúcou udalosťou, ktorá negatívne zasiahla do Jožkovho života v čase jeho rozbíhajúcich sa vysokoškolských štúdií, bol odchod staršej sestry Pauly na návštevu príbuzných do USA v roku 1967, z ktorej sa nevrátila v stanovenom termíne (vrátila sa domov až v roku 1999). Rozhodnutím Okresného súdu v Prešove bola v neprítomnosti odsúdená v zrýchlenom súdnom procese za svojvoľné opustenie republiky nepodmienečne na dva roky väzenia. Rodina emigrantky, vrátane Jožka, sa tak dostala do nemilosti; stranickým orgánom na fakulte začalo zjavne prekážať Jožkovo pokračovanie v štúdiu na vysokej škole. Po neprijemných rozhovoroch na dekanáte fakulty sa preto rozhodol štúdiá opustiť (mal za sebou štyri semestre, t. j. dva ročníky štúdiá).

V období tvrdej normalizácie, ktoré nastalo po okupácii Československa armádami Varšavskej zmluvy v roku 1968, nastúpil do zamestnania v miestnych výrobných podnikoch v priemyselnom parku Širpo. Pracoval v technických funkciách najprv vo Východoslovenských kameňolomoch a štrkopieskoch v Šarišských Lúkach, neskôr v Oceľových konštrukciách v Šarišských Lúkach. Nie div, že ako členovi „problémovej rodiny“ (problémovým bol podľa miestnych stranických orgánov už Jožkov otec, ktorý v čase združstevňovania odmietol vstúpiť do JRD, k nemu neskôr pribudla sestra Paula a rovnako takým bol aj on sám vzhľadom na svoj v tom čase nevyhovujúci svetonázor) sa mu pri práve prebiehajúcich povinných politických previerkach zamestnancov na pracoviskách podarilo obhájiť svoj pracovný post iba s evidentnými ťažkosťami.

Postupom času sa však šťastena, ktorá sa mu dovtedy obracala takpovediac chrbtom, začala nakláňať na jeho stranu. Vďaka odporúčeniu vplyvného funkcionára na Okresnom národnom výbore v Prešove sa Jožkovi Bujnovskému podarilo zamestnať na Okresnej pamiatkovej správe v Prešove na práve uvoľnenom pracovnom mieste, a to aj napriek tomu, že nebol členom komunistickej strany.

Konečne sa mohol uplatniť v oblasti histórie, architektúry a ochrany historických pamiatok, ku ktorým od ranej mladosti inklinoval. Nastúpil do funkcie vedúceho technického oddelenia, z ktorej neskôr postúpil na miesto zástupcu riaditeľa a nakoniec pôsobil štyri roky na poste riaditeľa tejto kultúrnej inštitúcie. Jej poslaním bola obnova a ochrana nehnuteľných kultúrnych pamiatok a prírody v Prešovskom okrese. Patrila medzi ne oprava či obnova zanedbaných kaštieľov, kláštorov, zemianskych kúrií, kostolov, kaplnok, meštianskych domov, konzervovanie hradov, zámkov či technických pamiatok (napríklad národnej kultúrnej pamiatky Solivar), ale aj pomníkov a pamätníkov prvej a druhej svetovej vojny, náhrobníkov významných slovenských dejateľov, chránených parkov, štátnych prírodných rezervácií a chránených prírodných výtvorov.

Hlavnou pracovnou náplňou na novom pracovisku bola preňho obnova kultúrnych pamiatok Mestskej pamiatkovej rezervácie Prešov, v čom našiel Jožko Bujnovský zmysel svojej práce a celoživotné pracovné poslanie. Venoval sa mu aj na svojich ďalších pracovných pôsobiskách či už ako pracovník Útvaru hlavného architekta v Prešove, Stavebného úradu Okresného úradu v Prešove (od r. 1992) či Krajského stavebného úradu v Prešove, kde sa jeho pracovný záber rozšíril na rozsiahle územia kraja, obrazne povedané od Uble po Štrbu.

Riadiaca činnosť na pracovisku bola každodennou prácou s ľuďmi, ktorá bola pre Jožka studnicou poznania ľudských charakterov, pováh, ľudskej psychiky. Ak ich dovtedy poznával zväčša iba cez literárne postavy diel obľúbených ruských klasikov, v zamestnaní ich mohol pozorovať a skúmať takpovediac v priamom prenose.

V spojení s poznatkami, ktoré získal zamýšľaním sa nad sebou samým, nad svojím dovtedajším životom (jeho krehkosťou) i plánovaním jeho novej etapy v čase ľudskej zrelosti, dospel Jožko Bujnovský k solídnej poznaniu chodu sveta i človeka v ňom. Rokmi nadobudnuté poznatky a vrodené básnické dispozície živene stálym záujmom o básnické slovo boli vhodným predpokladom pre jeho vlastnú básnickú tvorbu.

Všetko zažitá (priamo alebo čitateľsky) pretavoval postupne do básnickej podoby. Mnoho z toho, čo v priebehu času vytvoril, podrobil prísnej autocenzúre; pretrvalo iba to, čo sám pokladal za hodné prežitia, ostatné doslova ľahlo popolom. V zachovanom výbere zostalo spolu tridsaťjeden zrelej básní vhodných na zostavenie solídnej (obsahom i rozsahom) básnickej zbierky. Najstaršia z nich je datovaná októbrom 1998, najnovšia januárom 2013.

Umelecká tvorba nevzniká a neexistuje (ako som to už vyššie uviedol) vo vzduchoprázdne, je podmienená okolnosťami a životom jej tvorcu. Rovnako podmienená vnútornými dispozíciami (génmi či talentom) a vonkajšími okolnosťami (rodinným a pracovným prostredím) bola aj básnická tvorba Jožka Bujnovského. Bez žičlivého rodinného zázemia, ako sám pripomína, by bol „iba falošný grál na prázdnom stole, z ktorého by sa nikto neodvážil napiť Božskej energie naplňajúcej každú dušu, čo zostúpila na zem, aby naplnila isté poslanie.“ Jeho veľkou oporou bola a je najmä tolerantná a podporujúca manželka Darina, dcéra Katka a syn Viktor s ich rodinami (Jožko má tri vnučky a jedného vnuka).

Záujem Jožka Bujnovského o celoživotné vzdelávanie neutíchol ani po odchode do dôchodku. Pravidelne každoročne sa zúčastňuje na štúdiách rôznych odborov (Záhradníctvo, Geografia sveta a aktuálne Veľké civilizácie sveta) určených seniorom z Prešova a okolia v rámci Univerzity tretieho veku na Prešovskej univerzite. Ako skvelý tréning mozgových buniek ich vrelo odporúča všetkým seniorom. Okrem toho sa aktívne zapájal aj do života miestnych seniorov, celé desaťročie vypomáhal vo výbore organizácie Jednoty dôchodcov Slovenska Prešov 2 vedenej Ing. Jánom Mačákom. Jožko Bujnovský 13. novembra oslávil pekné životné jubileum reprezentované dvoma sedmičkami. Želáme mu veľa zdravia, rodinnej pohody, radosti a tvorivej energie do ďalších rokov.

Marián Bilý

Poézia z tvorivej dielne Jožka Bujnovského

Z pomerne bohatej básnickej produkcie Jožka Bujnovského vyberáme pre túto príležitosť (vzhľadom na obmedzený rozsah nášho periodika) iba niekoľko básní, a to v zmysle postupu *pars pro toto* - časť za celok predstavujúcich pestrú „vzorku“ jeho poézie. K prezentovaným básňam sa vyjadril aj môj bývalý kolega a priateľ z Katedry slovenského jazyka a literatúry Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity doc. František Ruščák, sám tvorca a znalec poézie, ktorý o jeho poézii napísal: „*Básne Jozefa Bujnovského sú čitateľsky pútavé, odhaľujú všetky autorove zmysly – zrak, sluch, hmat i čuch (vôňu), odhaľujú jeho retropoznanie, reality aj vízie; autor pracuje s vecnou i estetickou metaforou – drží sa poznania, teda jeho poézia má esteticko-kognitívny rozmer. Mal by smelšie pracovať s metaforou, ktorá by čitateľa prinútila premýšľať nielen o texte, ktorý píše, ale smelšie vstúpiť aj do priestoru metatextu, teda do toho, čo v texte síce prvoplánovo nie je, no dobrý čitateľ to nájde. Prvoplánovosti sa treba vyhýbať a on to vie, aj keď jej stopy sa v jeho básňach miestami nájdu. Jozef Bujnovský naozaj vie písať poéziu, vie viazať verše, v metrických pásmach má miestami medzery, no je na osoh jeho poézie, že sa nedrží čistých veršových štruktúr, preto ide voľnejšie – tak to robia mnohí. Držať čisté metrum je náročné a vyžaduje aj isté versologické znalosti. ... Je to dobrá poézia – súca na vydanie (aj keby vlastným nákladom).*“

Prišli sme

Z útrobov prameňa krvi a potu
vydrali sa von naše holé telá,
za každým vzlykom zem onemela,
matky si cudne skryli nahotu.

Prišli sme v poradí ďalší.
Hladiť kameň a cítiť slnko pálivé,
obnažiť sa vetru a loviť ryby v zálive,
deti zanechať v pozemskej kaši.

Prišli sme čistí a odhodlaní,
vyvrátať prstom v piesku jamku,
púšťať jemné bubliny cez slamku,
poťažkať ženské prsníky v dlani.

Prišli sme oprášiť stratené obrazy.
Tajomnú moc faraónov a ich nesmrteľnosť,
vieru prvých kresťanov a ich kajúcnosť,
a zacítiť na sebe stáročné podrazy.

Prišli sme čo najviac si podmaniť
jadro Zeme a jej kôru vráskavú,
mŕtve planéty a ich energiu prchavú,
ľudské sny do hmoty pretaviť.

Prišli sme s túžbou urýchliť proces,
byť najprv zvieraťom a neskôr človekom,
či stať sa človekom a po ňom zvieraťom,
odhodiť chvost a chystať sa na ples.

Prišli sme z tmavej hmloviny
s túžbou nájsť svetlo a jeho zdroj,
splaviť riekou času cez posledný brod
a vyjsť na breh ľudskej domoviny.

Prišli sme a čo nevidieť treba sa baliť.
Vziať si laso, pušku a statnú kobyľu,
či kazetu svojho života a pamäť z mobilu?
Raz neviem, čo vziať na cestu a čo spáliť.

V domovine Otca hodiny tikať prestali,
aj ústna harmonika v batohu čuší,
ticho je večný hit plesajúcich duší.
Tí, čo vedia refrén, členmi kapely sa stali.

Október 2000

Kôrovec

Počúvaš len seba,
neveríš nikomu.
Zarastieš ako kresba
na kôre stromu.

Budeš suchým machom
a už nik nezistíš,
či si vlastnil dom
alebo spal v lístí.

Už nikto nezistí,
koho si miloval,
či bankové cenné listy,
či nežnú ženskú tvár.

Splynieš so stromom
a zrazu pochopíš,
lepšie je byť letokruhom,
ako v bûtľave slepá myš.

November 2002

A opäť koniec

Nakreslil som nahé ženy,
vyryl vety na kameň,
vybudoval večné chrámy,
v ktorých šepkám tiché Amen.

Preplával som križom moria,
vztýčil vlajky na póloch,
mocne som sa chytil stroja
a po Lune chodil ako Boh.

Porazil som všetko slabé,
sťal poslednú živú byľ,
močiar vysal starej žabe
a čakal na príchod víl.

Nik neprišiel, nik nehľadal,
ani v meste, ani v púšti.
Iba vietor asfalt šľahal,
rušiace prázdno v mojej duši.

November 2005

Ľudské poznanie ...

Ľudské poznanie pravdy je
a bude stále plytké.
Najvyšší to vie a duchom čistí
naše myšlienky britké.
Skúsme aspoň zlomok nášho života
z časti pochopiť,
zo všetkých strán si ho obzrieť
a hanbou sa nepotiť.
Zobrať ten svoj hamletovský život
na plece a kráčať
a urobiť hlbokú brázdu
do svojich detí a čakať.
Zberať budeš len pomaly to,
čo si zasial a pestoval,
ak budeš vyvolený, na vlastné oči
uvidíš žatevný festival.

Január 2008

Láska na IP

Pijem čosi, zrejme džús,
náhle hore zdvihnem zrak,
v momente si nepatrím už,
patrím jej, už je to tak.

Je mi ľúto, seba aj jej,
lebo láska neprepáči nič.
Vládne v zemi súženej,
kde nebyva ráňhojič.

Láska je neraz klamlivá
ako čísla v matematike.
Láska je často pravdivá,
ako večný sneh v Afrike.

Láska prvá
vždy najkrajšia,
tá posledná,
viem – vždy najkratšia.

Láska, si omyl a vtip,
čo dávaš zmysel všetkému.
Ak utekáš, chytím ťa na ip,
ak chytáš, zmiznem k inému.

November 2000

Stratený priestor detstva

Sledujem krajinu pozdĺž diaľnice,
v letiacej limuzíne rádio reve
rezký šláger Tanečnice z Lúčnice.
Pri krajnici dlhé nohy
rovné ako slnečnice
slnko opaľuje zrelej deve.

Za zákrutou, kde rástli agáty,
veselo svieti STOP servis.
Veďa stoja vykradnuté chaty,
na ich stenách kostrbatý nápis
núka lacný biznis.

Pri moste stál kríž medzi lipami,
miesto pre duchovné puto.
Dnes tam fajčí Rómka s fúzami,
nad ňou trčí reklama PK Auto,
poniže Fiat Punto.

Šofér pod tirákom na odpočívadle hreší,
závozník konzervu tlačí do brucha.
K starej vozárni je len pár krokov peši,
kde kočiši líhali pod znojené rúcha
šepkajúc pejkovi sny do ucha.

Kamenné oči sv. Donáta strážili Roveň,
pred stáročiami stíhal hlavy nevercom,
v odvetu mu pohan zhasil viery oheň.
Teraz je na cintoríne komparzovým hercom
so zlepeným kamenným plecom.

V južnom cípe letiska sme pásavali kravy.
Pilot Pepa tam bozkával Bertu v kuse,
technikou rúk školil naše mladé hlavy.
Dialo sa to na otcovom hubertuse
vo výcvikovom turnuse.

Slobodný potok lemovali skupinky briez,
kde spali sýkorky a rodina jastrabov,
no magori pílou vykonali patologický rez.
Chrápanie spiťákov vysídliło z vody bobrov
do večnosti – prázdnych domov.

Už vidieť kaštieľ a františkánsky kláštor,
k nim patrila majer, parková aleja a flogória.
Tam zacítil človek štvorrozmerný priestor,
v ktorom mozoľnatí minoriti spievali glória,
a teraz je to kalvária.
Tajomné krkanie žiab vábilo k močiaru.
Lopúchové listy na noc zavreli etické tézy
a milenci prešli rákosím k pustému košiaru.
Dnes tam starec v kalnom žľabe umýva protézy,
zrejme dojedol tvrdé makové rezy.

Nehera robí šaty dobré, slabikujem.
V hlase mi rezonuje pubertálna mutácia,
pod starým múrom akcie mladosti skupujem.
Na horúcom asfalte ich rýchlo stíha inflácia,
umoruje kolesovo vibrujúca rotácia.

Diaľnica sa zabodla do súmraku na západe,
rodí sa noc, pri čerpadle dalmatíneec zívá.
Z auta zazriem siluetu chlapca na priechode,
neprítomne prechádza zebra a bolestne kríva,
pod dlhým hubertusom zrejme čosi skrýva.

Október 2007

Vyznanie

Bol som malým a veselým chlapcom
s krátkou šticou a dlhými rukami,
vlastnil som bystrý potok za kopcom
hrajúc sa na slepú babu so štukami.

Bol som ťažkého kalibru študentom
s neposedným zadkom v lavici,
vety habkal so šarišským akcentom,
upravujúc známky v pivnici.

Bol som mladým neskúseným žrebcom,
nozdrami vdychoval omamný svet,
maliarom prvých lások s jemným štetcom,
ktoré časom na plátne vybledli, už ich niet.

Bol som pritom, keď som dospel,
žena a deti razom za stôl sadli,
na mužnosť nebol potrebný skalpel,
život obrezal realitu a sny odpadli.

Mohol som byť skromným tulákom,
šedým, nenápadným, bez lesku,
cestovať v krabici nákladným vlakom
a deťom hádzať mince do piesku.

Mohol som byť slávna jagavá hviezda,
s večným plameňom oslepujúcim,
vtákom čo obýva zlaté hniezda,
milencom, lásku tajne kupujúcim.

Mohol som byť mníchom v korálovom mori,
s kľúčom za pásom od hrdzavého vraku,
kolenačky prosiac o tajfún menom Memento mori,
s kurzom smer Jupiter sediac na panenskom mraku.

Mohol som byť zlatokopom za polárnym kruhom,
tam dolovať v ľade kalné oči krutosti,
tie doma v záhrade zaorať starým pluhom
a veriť, že z teplej zeme vyrazia plody milosti.

Sám som, sám ostal medzi ľuďmi a vecami.
Necítim prázdnotu, točím sa ako starý mlyn
napĺňajúc okolie človečinou s deravými vreckami.
Nevzdám sa, moju dušu poženiem na plný plyn.

Som. Už nejestvuje to, čo bolo a čo mohlo byť.
Cez deň som princ spievajúci spirituál blues,
večer trasľavý starec s dilemou tanier nerozbiť.
Dom usína, ja ďakujem Bohu za čistý obrus.

December 2007

*Pôvodný dom rodiny Bujnovských
pri nižňosebastovskom kostole.
Fotokópia: archív J. Bujnovského*

Vianočný bowlingový turnaj

*OZ Naša Nižná Šebastová v spolupráci s našim členom
a slovenským bowlingovým reprezentantom Stanislavom Hajdukom
organizuje 28. decembra 2023*

Vianočný bowlingový turnaj

9. ročník

**v hale Zoc Koral, Vihorlatská 2, Prešov
so začiatkom o 16:00 hod.**

pre všetkých športuchtivých Šebastovčanov o Putovný pohár OZ NNŠ.

Zúčastniť sa ho môžu všetci, muži, ženy, chlapci a dievčatá.

*Záujemcovia môžu nahlásiť svoju účasť telefonicky na číslе 0905 226 495,
mailom na adrese: hajdukpintea@centrum.sk alebo osobne v deň konania turnaja najneskôr
15 minút pred jeho začiatkom, t. j. do 15:45 hod.
Štartovné je 10,- EUR pre každého súťažiaceho.*

Tešíme sa na Vašu účasť!

Vtip:

Diskriminácia študentov:

Keď kaderník urobí chybu, je to nový štýl.

Keď krajčír urobí chybu, je to nová móda.

Keď učiteľ urobí chybu, je to nová teória.

A keď študent urobí chybu, je to za 5!

V meste sa stala krádež. Páchateľa našli, ale nechcel

sa priznať, preto zavolali miestneho špecialistu,

aby ho vypočúval. Ten sa ho všeličo pýtal, ale páchateľ

sa nepriznával. Nakoniec mu vraví:

- Aj tak vieme, že ste to boli vy! Na mieste činu sme našli
vaše otlačky prstov.

- Klamete! Klamete! Mal som rukavice.

	9	8	3	7				
	2							
	6			4	2			
9						2	6	
2	4			6			8	1
	5	1						7
			5	9			4	
							1	
				8	7	3	9	

Vydáva: OZ Naša Nižná Šebastová, Včelárska 23, 080 06, IČO 42 341 418
Distribúcia bezplatne do poštových schránok. O vaše postrehy, názory a podnety sa môžete
s nami podeliť na e-mailovej adrese: nasaniznasebastova@gmail.com